

Показники деяких цитокінів у хворих на хронічну герпетичну інфекцію

К.Л. СЕРВЕЦЬКИЙ, Т.В. ЧАБАН, А.Г. ОЛІЙНИК

м. Одеса

Обстежені 35 хворих на хронічну герпетичну інфекцію і 30 здорових людей. У сироватці крові хворих встановлено зменшення вмісту IFN- α і IFN- γ , а також підвищення концентрації IL-4 і IL-10. Такі зміни можуть бути одним з механізмів порушення адекватної імунної відповіді у хворих на хронічну герпетичну інфекцію.

Ключові слова: *герпетична інфекція, інтерферогенез, IL-4 і IL-10*

Герпетична інфекція є однією з найпоширеніших вірусних інфекцій. За сучасними даними, інфікованість населення вірусами простого герпесу (HSV) досягає майже 100%. Сьогодні герпетична інфекція є не лише медичною, але й соціальною проблемою. За даними експертів ВООЗ у структурі смертності від вірусних захворювань герпес займає друге місце після вірусних гепатитів. Можливе одночасне активне або латентне існування кількох видів і штамів герпесвірусів в організмі людини [3, 5].

Відомо, що HSV являються внутрішньоклітинними паразитами, протягом багатьох років здатні персистувати в клітинах гангліїв центральної або периферичної нервової системи. Така персистенція вірусів пов'язується з їх здатністю «уникати» імунної реакції організму. Під впливом різних зовнішніх і внутрішніх провокуючих факторів відбувається перехід HSV в активний стан. У результаті реплікації HSV утворюються білки, які справляють супресивний вплив на імунну систему людини [2, 6].

Питанням патогенезу хронічної HSV-інфекції присвячена значна кількість різноманітних робіт сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників, що свідчить про певні труднощі, які торкаються механізмів розвитку і прогресування захворювання. До того ж, не існує вискоєфективних засобів лікування, за допомогою яких можна досягти повної елімінації HSV з організму хворих. На жаль, часті рецидиви, несприятливі відчуття у місцях ураження, невисока ефективність загальноприйнятих схем лікування нерідко призводять до значного погіршення фізичного і психічного стану хворих [4, 5].

Перебіг герпетичної інфекції супроводжується порушеннями в імунній системі, розвиток яких залежить від якості імунної відповіді людини на проникнення та ушкоджуючу дію HSV. Характер імунної відповіді залежить від домінуючої участі Т-лімфоцитів-хелперів (Th)

типів 1 та 2, що різняться за типом цитокінів, які вони продукують. Саме дисбаланс у співвідношенні Th1 та Th2-лімфоцитів може бути одним з основних факторів в механізмах хронізації та прогресуванні захворювання [1, 7]. Однак, при герпетичній інфекції цим питанням в сучасній літературі присвячується недостатньо уваги. На наш погляд, детальніше знання основних ланок патогенезу хронічної HSV-інфекції дозволить підвищити ефективність лікування хворих.

Метою роботи було вивчення стану інтерферогенезу, вмісту цитокінів інтерлейкіну (IL)-4 та IL-10 у хворих на герпетичну інфекцію.

Матеріали і методи

Під нашим спостереженням знаходились 35 хворих з хронічною формою герпетичної інфекції, віком від 18 до 50 років. Можлива тривалість захворювання складала від 3 до 17 років. Згідно з клінічною класифікацією простого герпесу у всіх хворих спостерігали типові форми: у 16 (45,7%) хворих – герпетичні ураження шкіри, у 11 (31,4%) – генітальний герпес, у 8 (22,9%) – поєднання обох форм герпетичної інфекції. Частота рецидивів захворювання складала не менше 4 разів на рік. Хворих обстежували у фазі загострення герпетичної інфекції, але не пізніше 48 годин після появи висипу.

Діагноз хронічної герпетичної інфекції встановлювали на підставі даних анамнезу, клінічних проявів захворювання, підтверджували знайденням в крові хворих протигерпетичних антитіл класу Ig G і IgM.

Для кількісного визначення вмісту сироваткового IFN, IFN- α , IFN- γ , IL-4 та IL-10 використовували метод проточної лазерної цитометрії із застосуванням парамагнітних часток, який ґрунтується на поетапному зв'язуванні молекули певного цитокіну з двома типами моноклональних антитіл. Дослідження здійснювали на проточному лазерному цитофлюорометрі FACS Calibur™ System (виробник Becton Dickinson), користуючись тест-системами виробника.

З метою оцінки результатів дослідження обстежено 30 здорових людей.

Статистичну обробку отриманих даних проводили на персональному комп'ютері Intel Celeron 2300 за допомогою програм Microsoft Office 2007, Statistica + for Windows.

Результати дослідження та їх обговорення

Система інтерферону є універсальною системою, дія якої спрямована на розпізнавання, знищення та елімінацію чужорідної інформації. Важливим моментом в її роботі є швидкість включання в активний противірусний захист (через декілька годин після зараження). Порушення будь-якого з механізмів противірусного захисту призводить до дефектного функціонування системи інтерферону і проявляється неможливістю реалізації її чисельних ефектів та порушенням міжклітинних взаємодій.

У результаті проведених досліджень встановлені певні зміни з боку системи IFN у хворих з хронічною HSV-інфекцією. При цьому, концентрація сироваткового IFN в сироватці крові хворих практично не змінювалася протягом всього періоду спостереження і відповідала показнику здорових обстежених.

Таблиця

Динаміка концентрації сироваткового IFN, IFN- α , IFN- γ , IL-4 та IL-10 у хворих на герпетичну інфекцію (M $\pm$ m)

Показники	Хворі на герпетичну інфекцію (n=35)			Здорові люди (n=30)
	Початок загострення	Розпал клінічних прояв	Рання реконвалесценція	
Сироватковий IFN, Од/мл	2,18 $\pm$ 0,34	2,19 $\pm$ 0,36	2,23 $\pm$ 0,16	2,31 $\pm$ 0,47
IFN- α , пг/мл	15,17 $\pm$ 1,07*	11,46 $\pm$ 1,29*	13,64 $\pm$ 2,35*	21,14 $\pm$ 3,52
IFN- γ , пг/мл	11,53 $\pm$ 1,75*	8,61 $\pm$ 0,47*	12,39 $\pm$ 1,19*	18,46 $\pm$ 3,68
IL-4, пг/мл	62,45 $\pm$ 3,19*	89,08 $\pm$ 6,67*	55,28 $\pm$ 3,78*	19,23 $\pm$ 1,05
IL-10, пг/мл	46,19 $\pm$ 3,52*	65,51 $\pm$ 5,83*	57,10 $\pm$ 4,76*	16,52 $\pm$ 1,39

Примітка. * – вірогідна різниця порівняно з показниками здорових людей ($p < 0,05$).

Концентрація IFN- α і IFN- γ набувала суттєвого зниження вже на початку загострення хвороби. Так, кратність зменшення вмісту IFN- α складала 1,4, а IFN- γ – 1,6 порівняно з відповідними фізіологічними показниками. Найменші значення рівня IFN- α і IFN- γ (див. табл.) відзначені у періоді розпалу клінічних прояв ($p < 0,05$). Так, кількість IFN- α зменшувалася в 1,8 разу, а IFN- γ – в 2,1 разу порівняно з відповідними показниками, встановленими у здорових людей. У періоді ранньої реконвалесценції вміст IFN- α і IFN- γ декілька підвищувався, але був значно нижче за фізіологічні дані ($p < 0,05$). Слід відмітити, що в сироватці крові і у хворих на хронічну герпетичну інфекцію, і у здорових людей спостерігали переважання IFN- α над IFN- γ .

IL-4 є одним з представників цитокинової мережі, які здатні активувати Th-лімфоцити в бік Th2-лімфоцитів, що призводить до стимуляції гуморальної ланки імунної відповіді. Відповідно, протизапальний IL-4 інгібує функції Th1-лімфоцитів та пригнічує синтез прозапальних медіаторів. Слід відмітити, що IFN- γ гальмує активність IL-4. Але й IL-4, в свою чергу, пригнічує виділення антитіл, утворення яких стимулює IFN- γ , а разом з IL-10 він гальмує виділення IFN- γ Th1-лімфоцитами. Одною з функцій IL-10 є стимуляція росту і диференціації активованих В-лімфоцитів, Тс-лімфоцитів та активація НК-клітин. Надлишок IL-10 призводить до зниження протиінфекційного захисту та розвитку хронічних інфекцій.

У сироватці крові хворих на хронічну герпетичну інфекцію встановлені порушення вмісту ІЛ-4 і ІЛ-10 протягом всього періоду спостереження. Однак, спрямованість динаміки кількості ІЛ-4 і ІЛ-10 була протилежною, ніж ІFN- α і ІFN- γ (див. табл.). У перші дні загострення захворювання рівень ІЛ-4 в 3,2 разу, а ІЛ-10 в 2,8 разу перевищував відповідні показники здорових людей ($p < 0,05$). Найбільш яскраві клінічні прояви хвороби у періоді розпалу супроводжувалися максимальними значеннями концентрації ІЛ-4 і ІЛ-10. Кратність збільшення вмісту ІЛ-4 складала 4,6, а ІЛ-10- майже 4, порівняно з фізіологічними даними ($p < 0,05$). У періоді ранньої реконвалесценції кількість цих цитокінів значно перевищувала результати здорових осіб.

Таким чином, у хворих на хронічну герпетичну інфекцію відбуваються певні порушення в системі інтерферону та цитокіновій мережі. Встановлене підвищення вмісту ІЛ-4 та ІЛ-10 призводить до зсуву рівноваги Th1/Th2-лімфоцитів в бік Th2-лімфоцитів. ІЛ-10, за своїми властивостями, грає роль специфічного інгібітора функцій ІFN- α та ІFN- γ , що разом з недостатністю Th1-ланки імунної відповіді сприяє виникненню недостатності в системі інтерферону. Такі зміни, на наш погляд, можуть бути одним з механізмів порушення адекватної імунної відповіді у хворих на хронічну HSV-інфекцію.

Висновки

1. У хворих на хронічну герпетичну інфекцію відбуваються порушення в системі ІFN, які проявляються зниженням вмісту ІFN- α та ІFN- γ у сироватці крові при одночасному збереженні рівня сироваткового ІFN.

2. Пригнічення інтерферогенезу супроводжується підвищеним вмістом протизапальних цитокінів ІЛ-4 та ІЛ-10, що сприяє зсуву співвідношення Th1/Th2-лімфоцитів в бік Th2-лімфоцитів.

3. З метою корекції встановлених порушень доцільним є призначення для комплексного лікування хворих на хронічну герпетичну інфекцію препаратів, які стимулюють виробітку власного інтерферону – індукторів ендogenous ІFN, що дозволить, на наш погляд, зменшити кількість та тяжкість перебігу рецидивів захворювання, подовжити міжрецидивний період, попереджати нові рецидиви, сприяти елімінації HSV з організму хворих і, тим самим, припиненню подальшого розповсюдження інфекції.

Література

1. Кетлинский С.А. Цитокины / С.А. Кетлинский, А.С. Симбирцев. – СПб.: ООО «Издательство Фолиант», 2008. – 552 с.
2. Мавров Г.І. Патогенетичне лікування хворих на геніальний герпес і хламідіоз завдяки регулюванню цитокінового профілю / Г.І. Мавров // Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – 2009. – № 4 (23). – С. 48–54.

3. Мавров И.И. Герпес-вирусная инфекция: глобальная проблема здравоохранения / И.И. Мавров // Дерматология та венерология. – 2007. – № 1 (35). – С. 3–8.

4. Федотов В.П. Иммунотропная терапия рецидивирующего генитального герпеса / В.П. Федотов, А.Д. Дюдюн // Дерматология. Косметология. Сексопатология. – 2008. – № 3–4 (11). – С. 222–224.

5. Шульженко А.Е. Герпетические инфекции человека. Перспективы диагностики и противовирусной терапии / А.Е. Шульженко // Цитокины и воспаление. – 2005. – Т. 4, № 3. – С. 76–81.

6. Crumpacker C.S. Use of antiviral drugs to prevent herpesvirus transmission / C.S. Crumpacker // New Engl. J. Med. – 2004. – Vol. 350 (1). – P. 67–68.

7. Oppenheim J. Cytokine Reference / J. Oppenheim, M. Feidman (Eds.). – London: Academic Press, 2000. – 2015 p.

Показатели некоторых цитокинов у больных хронической герпетической инфекцией

К.Л. СЕРВЕЦКИЙ, Т.В. ЧАБАН, А.Г. ОЛЕЙНИК

Обследовано 35 больных хронической герпетической инфекцией и 30 здоровых людей. В сыворотке крови больных установлено снижение содержания IFN- α и IFN- γ , а также повышение концентрации IL-4 и IL-10. Такие изменения могут быть одним из механизмов нарушения адекватного иммунного ответа у больных хронической герпетической инфекцией.

Ключевые слова: герпетическая инфекция, интерфероногенез, IL-4 и IL-10

Results of some cytokines in patients with chronic herpetic infection

K.L. SERVETS'KYI, T.V. CHABAN, A.H. OLIYNYK

35 patients with chronic herpetic infection and 30 healthy people were observed. Lower level of IFN- α and IFN- γ , and higher level of IL-4 and IL-10 are found in blood serum of the patients. Such changes may be reason for violation of adequate immune response in the patients with chronic herpetic infection.

Key words: herpetic infection, interferonogenesis, IL-4 and IL-10